

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

12+

2021 сыл
Муус устар
13 күнэ
оптуорунньук
№ 26
(11779)

оптуорунньук муус устар 13 > сэрэдэ муус устар 14 > чэппиэр муус устар 15 > бээтинсэ муус устар 16 > субуота муус устар 17 > баскыһыанна муус устар 18 > бэнидиэнньик муус устар 19

--- УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

Чурапчытаабы ГИМС начаалынньыга массыына туруорсар

"Суһал быһыы-майгы буолар түгэнигэр анал сулууспалыыр
массыынабыт суох. Бэйэбит
тиэһиньикэбитинэн эбэтэр дьону
көрдөһөн барабыт, бу кыһалбалаах
боппуруос быһаарылларыгар
баһарабын", - диэн кини халаан уутун
этэнгэ аһарыны былаанныыр
биздэмэстибэлэр икки ардыларынаабы
оробуочай мунньахха эттэ.

Мань таһынан Александр Захаров
улууспут үс учаастагар хараарды үлэтэ
түмүктэммитин, халаан уутун аһарыга
бэлэмнэрин иһитиннэрдэ.

"Мотуоркабыт, бензининэн
хаачыллыбыт баар. Быйыл кыһын 1997
сыллаахха буолбут кыһын хатыланна, оччолорго сааһыгар ууга
барыы баар эбит. Быйылгыны хайдах аһарын этэр кыах суох,
оттон былырыын уубут үчүгэйдик ааспыта", - диэн түмүктээтэ.

Илин энээргэ сааскы, сайынны-күнүнү халаан уутун
этэнгэ аһарыга туһуламмыт оробуочай мунньабы СӨ
Бырабытталыстыбатын бэрэссэдээтэлин бастакы солбуйааччытын
э.т. Дмитрий Садовников салайан ытта. Мунньахха Саха
Өрөспүүбүлүкэтин Ыксаллаах быһыы-майгы, Экология, Ойуур
хаһаайыстыбатын, Куттал суох буолуутун, Гидрометкиин үлэһиттэрэ
уонна илин энээр улуустар баһылыктара кыттыыны ыллылар.

Чурапчы улууттан баһылык бастакы солбуйааччыта Алексей
Ноговицын, нэһиликтэр баһылыктара, суһал штаб үлэһиттэрэ
бааллар. Алексей Ноговицын улуус халаан уутугар бэлэмнэниитэ
хайдах бара турарын дакылааттаата.

Елена МАКАРИНСКАЯ.
Сэмэн Жендринскэй хаартыскаа түһэриилэрэ.

--- СИТИҤИИ ---

Бириистээх миэстэбэ тигистилэр

Чурапчы улуунун хамаандата
Саха Өрөспүүбүлүкэтин 4-с
кыһынныгы успуорт көрүннэригэр
спартакиадагыгар хайыһарга
уопсай хамаанданан зачекка 2-с
миэстэни ылла.

"Бу ситиһии чэпчэкитик кэлбэтэ.
Үгүс сыраттан, бэлэмнэнииттэн
кэллэ. Биһиги ыспарсымыаннарбыт
8 көрүннэ барытыгар үчүгэйдик
кытыннылар. Утарылаһааччылар
да күүстээхтэр", - диэн улуус
баһылыга Андрей Ноговицын
бэлиэтээтэ.

Бастакы миэстэни Амма, үсүһү
Мэнэ Ханалас хамаандаһара
ыллылар.

Күрэхтэһии Алдан оройуонун
хайыһар-биатлон комплексыгар
буолла. Барыта 17 хамаанда
кытынна.

Чурапчы улуунун
дьаһалтатын пресс-киинэ.

АТТАРБЫТ КЫАЙДЫЛАР

Муус устар 10 күнүгэр Амма улуунун "Муона"
ипподромууга сааскы ат сүүрдүүтүн аһыллыта
буолла. Күрэх барыта 6 дистанцияга ытытылынна.
Чурапчы улууттан икки ыраас хааннаах ат сүүрдэ.
Саха сиригэр төрөөбүт 3 саастаах аттары сүүрдүүгэ
1600 миэстэрэ дистанцияга Төлөн I-кы миэстэни
ылла.

Оттон кэли ыраас хааннаах аттар аһаас
сүүрдүүлэригэр 1600 миэстэрэ дистанцияга Мэйн
Кониг ыраабынан хаалларан, кыайылыабынан
табыста.

Онон бу күрэхтэһиигэ Чурапчы аттара
бастаатылар. Сүүрдээччи - Анатолий Куличкин,
тириэньэр - Дмитрий Осипов, куонньук - Василий
Мухаммедов, тэрийээччи - "Чурапчы" ТХПК.

Кыайылыах биир дойдулаахтарбытын
эбэрдэлиибит! Өссө да ситиһиилэр кэлэ турдуннар!

"СО кэр."

Хапсабай түһүлгэтин кыайылылаахтара быһаарылыннылар

Эрдэ этэн
аһарбыппыт курдук,
Чакыр нэһилиэгиттэн
төрүттээх ССРС,
А р а с с ы й а
у с п у о р д у н
м а а с т а р д а р ы н:
Вячеслав Карпов
ини-бии Афанасий,
Николай Матвеевтар,
Семен Макаров,
ини-бии Прокопий,
Николай Сивцевтар,
А л е к с а н д р
О к о н е ш н и к о в,
Егор Старостин,
СӨ үтүөлээх
тириэньэрдэрэ Петр
Портнягин, Владимир Кириллин бириистэригэр
субуота, өрөбүл күннэргэ Хоптобо нэһилиэгэр
бэрт тынааһыннаах хапсабай күрэбэ буолан
түмүктэннэ.

Дьокуускай куораттан, Бүлүүттэн, Намтан,
Тааттаттан, Мэнэ Ханаластан, Өймөкөөттөн, Орто,
Аллараа Халыматтан, Кэбээйиттэн, Чурапчыттан,
уопсайа холбоон, 100-тэн тахса бөбөс кэлэн
күрэхтэстэ.

Бастакы күн эр дьонно 85 киилэ
ыйааһыннаахтарга:

1 миэстэ – Михаил Герасимов (Мэнэ Ханалас);
2 миэстэ – Анатолий Сивцев (Чурапчы);
3 миэстэ – Сергей Шарин (Орто Халыма).

95 киилэ ыйааһыннаахтарга:
1 миэстэ – Дмитрий Шадрин (Орто Халыма);
2 миэстэ – Никита Валеев (Дьокуускай);
3 миэстэ – Петр Захаров (Чурапчы).

95 киилэттэн үөһэ ыйааһыннаахтарга:
1 миэстэ – Никита Хабаров;
2 миэстэ – Павел Верховцев;
3 миэстэ – Иван Оконешников.

Бэтэрээн эр дьонно 80 киилэбэ:
1 миэстэ – Сергей Михайлов;
2 миэстэ – Николай Иванов;
3 миэстэ – Петр Барашков.

90 киилэбэ:
1 миэстэ – Тимофей Дьяконов (Нам);
2 миэстэ – Айаал Иванов (Сунтаар);
3 миэстэ – Клим Иванов (Бүлүү).

90 киилэттэн үөһэ ыйааһыннаахтарга:
1 миэстэ – Василий Винокуров (Дьокуускай);
2 миэстэ – Владимир Абрамов (Чурапчы);
3 миэстэ – Вячеслав Константинов (Ханалас).

Иккис күн 57 киилэбэ диэри ыйааһыннаах эр
дьонно:
1 миэстэ – Петр Жегусов (Чурапчы);
2 миэстэ – Дмитрий Варламов (Томпо);
3 миэстэ – Сергей Егоров (Чурапчы).
65 киилэ ыйааһыннаахтарга:

1 миэстэ – Николай Монастырев (Чурапчы);
2 миэстэ – Вилжян Иванов (Үөһээ Бүлүү);
3 миэстэ – Ньургун Егоров (Ханалас).

75 киилэбэ:
1 миэстэ – Виктор Рассадин (Орто Халыма);
2 миэстэ – Владимир Афанасьев (Чурапчы);
3 миэстэ – Иван Семенов (Кэбээйи).

Бэтэрээн эр дьонно 60 киилэ
ыйааһыннаахтарга:
1 миэстэ – Илья Тимофеев (Ханалас);
2 миэстэ – Александр Корякин (Дьокуускай);
3 миэстэ – Рустам Артемьев (Чурапчы).

70 киилэбэ:
1 миэстэ – Айаал Павлов (Чурапчы);
2 миэстэ – Альберт Слепцов (Аллараа Халыма);
3 миэстэ – Кирил Афанасьев (Булун).

80 киилэбэ:
1 миэстэ – Сергей Михайлов (Таатта);
2 миэстэ – Николай Иванов (Таатта);
3 миэстэ – Петр Барашков (Мэнэ Ханалас).

75 киилэбэ диэри ыйааһыннаах бөбөстөргө "Чакыр
таас хапсабайын" мунутуур кыайылыабын быһаарар
күрэххэ 18 хапсабайдыт суруйтарбытыттан финалга
Кэбээйиттэн успуорт маастара Иван Семенов уонна
көнүл тустууга норуоттар икки ардыларынаабы
Арасыйыа успуордун маастара, Аан дойду
Кубогун хаһаайына, Арасыйыа чөмпүйэнтэтин
хас да төгүллээх призера Виктор Рассадин күөн
көрсүһүүлэрин көрдүбүт. Түмүккэ Чурапчы түһүлгэтэ
Виктор Сергеевич Рассадинга байанайдаах буолан
бизэрдэ. Бу иннинэ Виктор бэйэтин ыйааһыныгар
көнүл тустууга Чурапчы бэдэрээсийэтин Кубогар
кэлэн, эмиз чөмпүйүөн үрдүк аатын ылан барбыта.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

--- САНА КИНИГЭ ---

Муус устар 7 күнүгэр
“Айылгы” НАДЬ киин
бибилэтиэкэ тэрээһининэн,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин
үөрэбириитин туйгуна,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин
суруйааччыларын сойууһун
чилиэнэ, хоһоонньут,
кэпсээнньит Гавриил
Иннокентьевич Адамов
– Сайдам “Дэриэбинэ
дьылбата” – норуот
дьылбата” бырайыагын
тула киэн кэпсэтии
ыытылынна.

Гавриил Иннокентьевич
1946 сыллаахха, олунньу 13
күнүгэр Матрена Макаровна
уонна Иннокентий Николаевич
Адамовтар колхуостаах
дьиз кэргэттэригэр күн сири
көрбүтэ.

Кини көлүөнэтин
оҕолорун курдук, кыра
сааһыттан ийэлээх аҕатыгар көмөлөһөн, ыал улахан
оҕото буолан балтыларын, бырааттарын көрсөн
улаппыта. Оскуола сылларыттан колхуос үлэтигэр
эриллибитэ, оскуола биир бастын үрэнэччигэ
этэ. Оскуола үөрэнэ кириэбэтигэр бэйэтин
саастылаахтарын ортотугар инники күөҥнэ
сылдьан, пионер дружинатын бэрэссэдээтэлинэн,
хомсомуол тэрилтэтин сэкирэтээринэн талыллан,
оскуола уопастыбаннай үлэтигэр көхтөөхтүк кытара.
Сэбиэскэй аармыйа кэккэтигэр сулууспалы да
сылдьан, Саха судаарыстыбаннай университетин
историческай факультетыгар үөрэнэр да кэмигэр
бары уопастыбаннай олоххо, тэрээһиннэргэ
көхтөөхтүк кытара. Биһиги Гавриил Иннокентьевичи
оройуоммутугар сэбиэскэй – партийнай үлэбэ инники
күөҥнэ сылдьыбыт, салайар, тэрийэр үлэбэ дьобурдаах
салайааччы быһыытынан билэбит. Ол курдук Эрилик
Эристин аатынан колхуоска идэлээх кэммитигэр
бэрэссэдээтэлинэн, ССКП оройуоннааҕы кэммитигэр
тэрийэр салаатын сэбиэдиссэйинэн, оройуон сэбиэтин
бэрэссэдээтэлин солбуйааччынан үлэлээбитэ.
Дойдубутугар сэбиэскэй тутул ыһыллыбытын

"Дэриэбинэ дьылбата – норуот дьылбата"

кэннэ араас салайар үлэлэргэ үлэлээн баран, 2004
сыллаахха Дьокуускайга кириэн, “Туймаада – нефть”
ААУо генеральнай дириэктэрин көмөлөһөөччүтүнэн
үлэлээбитэ. Гавриил Иннокентьевич 2008 сылтан
Дьокуускай куоракка үөрэби сайыннары уонна идэни
үрдэтии үнүстүүтүгэр үлэлиир.

Гавриил Иннокентьевич оскуола үөрэнэр кэмигэр,
кырааан да буоллар, суруйуунан дьарыктанар этэ.
Сэттис кылааска үөрэнэ сылдьан суруйбут бастакы
кэпсээнэ “Бэлэм буол” хаһыакка бэчээттэммитэ.
Бастакы кинигэтэ “Үтүө баҕа санаам мизнэ” 2009
сыллаахха бэчээттэнэн тахсыбыта. Бу кинигэ “Доброе
благословение мое” диэн аатынан 2014 сыллаахха
нууччалыы тылбаастаммыта. Онтон салгыы “Олох,
таптал... арыгы” 2010, “Быыбар? Быыбар?” 2012, “Ханан
итэбэйэллэр, бу” 2012, “Оҕо төрөппүт дьоло...” 2014,
“Дьыбардаах дьылба” 2015, “Сизэри тэпси – аньыга
тиэрдий” 2019 сыллаахха бэчээттэнэн тахсыбытара.
Кини тыа сиригэр, тыа хаһаайыстыбатыгар тахсар
уларыылар тустарынан сөһөннэригэр суруйбута,
сизэ – майгы, оҕо иитиитин, тыа сири кэскилин туһунан
сүбэ хоһооноро киэн сэнээриини ылбытара. Гавриил
Адамов – Сайдам барыта 8 кинигэ ааптара. Кини 2015

сыллаахха Саха өрөспүүбүлүкэтин суруйааччыларын
сойууһугар кирибитэ.

Гавриил Иннокентьевич оскуолаттан саҕалаан
ыччакка, дойдуга тапталы инэриигэ, кинилэри аар
айылбаларын харыстыыр өйгө – санааба туһаайыга,
бэйэ төрдүн, саха үгэһин билигин сайдыы ситимин
кытта дьүөрэлэи тутан үөрэтиигэ улахан болҕомтотун
уурар. Кини 2008 сыллаахтан үөрэби сайыннары
уонна идэни үрдэтии үнүстүүтүгэр үлэлиир кэммитэн
тыа сири инники сайдыытыгар оскуола
оруолларын үрдэтиигэ, аныгы кэм, ырыынак сыһыанын
саҕа хаһаайынарын иитиигэ үлэлэнэр. Саха
Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана Айсен Сергеевич
Николаев тыабыт сирэ сайдыытыгар туһуламмыт
анал ыйааҕын олоххо киллэринэн сөп түбэһиннэрэн,
“Дэриэбинэ дьылбата – норуот дьылбата” биер кэлим
бырайыагы толкуйдаан, ону үлэлиир үнүстүүтэ өйөөн,
ол аннынан аҕыс бырайыагы түмэн үлэлэтэри тэрийдэ.

Гавриил Иннокентьевич билигин өрөспүүбүлүкэ хас
даҕаны улуунун хабаан, киэн үлэни ыта сылдьар.

Бу күн көрсүһүүгэ кэлбит дьон “Дэриэбинэ дьылбата
– норуот дьылбата” бырайыак тула санааларын
үлэлэһинилэр, тыл эттилэр, баҕа санааларын
тиэртилэр. Маныаха Чурапчы улуунун дьокуатааттарын
Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров,
Дьокуускай куораттан СӨ норуот хаһаайыстыбатын
үтүөлээх үлэһитэ Вячеслав Попов, улуус бэтэрээнэрин
сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Матрена Матвеева, дьиз
кэргэн уонна оҕо аймах отделын сүрүннүүр исписэлиһэ
Татьяна Бушкова, киинэммит библиотечнай ситим
дириэктэрэ Вера Платонова, Чурапчы улуунун үөрэх
управлениетын салаатыттан Сардаана Кардашевская,
Мария Артемьева уо.д.а. кытыннылар.

Куйаар ситимин нөнүө кэпсэтиигэ Чакыр нэһилиэтин
баһылыга К.И.Лебедев, Бахсы нэһилиэтин баһылыга
Иннокентий Барашков кыттыһан, “Дэриэбинэ дьылбата
– норуот дьылбата” бырайыагы биһирииллэрин
биллэрдилэр.

Көрсүһүүгэ кэлбит дьонно Олесь Максимов,
Элеонора Дьяконова мусукаалынай эбэрдэлэрин
тиэртилэр.

Наталья ЗАХАРОВА.

--- АХТАН-САНААН ---

ТУСПА КӨРҮҮЛЭЭХ ТИРИЭНЬЭР ЭТЭ

(Саха сиригэр көңүл тустуу сайдыыта 65 сылыгар)

1963 сыл. Балаҕан ыйа. Килэнки
бөһүөлэгэр биер кэмгэ: “Оскуолаба
математика үөрэтэр учуутал
кэлбит. Тириэньэр Дмитрий Петрович
Коркинна эриччэ сылдьыбыт,
көңүл тустууга бастакы разрядтаах
үһү”, - диэн кэпсэтиилэр устан-
уоска бэрлэлэн тарбаммытара.
Оччолорго ити этиилэр улахан сонун
быһыытынан иһиллибиттэрэ...

Саха АССР үтүөлээх тириэньэрэ
(1984с), РФ физкультурба уонна
успуорка бэтэрээнэ (1998с) Михаил
Егорович Захаров 1938 сыллаахха
тохсунньу 26 күнүгэр Төлөй нэһилиэгэр
колхуостаах дьиз кэргэнгэ төрөөбүтэ.
Ийэтэ Ольга Афанасьевна колхуос
пизмэтигэр ыанньыксытынан
үлэлээбитэ. Аҕата Егор Устинович
колхуоска суотчутунан үлэли олорон,
1942 сыллаахха Аҕа дойдуну көмүскүү,
сэриигэ ынырыллыбыта уонна ол курдук
сэрии толоонуттан эргиллибэтэбэ.

Сэрии тулааһа буолбут Миша
ийэтинэн 1942 сыллаахха Чурапчы
күүс өттүнэн көһөрүллүүтүгэр түбэһэн,
Кэбээйи оройуонун Тыайатыгар
тийэн, икки сыл эрайи-муну көрөн
баран, сыккырыыр тыын быһаҕаһынан
төрөөбүт Төлөйдөрүн булбуттара.
Көһөрүллүү издээнэ, сутааһын

алдьархайа, ама хайаан умнулуобай?!

Миша кыратыттан сытыы-хотуу,
барыны-бары билэ-көрө сылдьар уол
буола улаатар. Ийэтэ Одьулуун киһитигэр
эргэ тахсан, Миша аны Одьулуунга
үөрэнэр буолар. Бу бириэмэбэ эдэр
учуутал, Ленинградтааҕы А.И. Герцен
аатынан педагогическай үнүстүүтү
бүтэрэнкэлбит Дмитрий Коркин Одьулуун
сэттэ кылаастаах оскуолатыгар үөрэх
чааһын сэбиэдиссэйинэн уонна нуучча
тылын, литэрэтиирэтин учууталынан
үлэли кэлэр. Уруогу таһынан оскуола
оҕолорун уонна колхуостаах ыччаттарга
көңүл тустуу сизэксийэтин үлэлэтэр. Онно
кырачаан Миша олус умсугуйан туран
дьарыктанар. Онтон салгыы Диринг
оскуолатыгар үөрэнэр. Оскуоланы
ситиһиилээхтик үөрэнэн түмүктээн
баран, райпоба болуотунньугунан
үлэлиир. Туочунай наукаба дьобурдаах
буолан, Кытаанах аҕыс кылаастаах
оскуолатыгар математика учууталынан
үлэлээбитэ. Үөрэтэр предметин таһынан,
үөрэнээччилэргэ анаан, оскуола кыраакый
ыспартыбынай саалатыгар көңүл
тустуу сизэксийэтин үлэлэппитэ. Аны
санаахтаах, Михаил Егорович Кытаанах
оскуолатыгар маннайгы тириэньэрискэй
үлэтин саҕалаабыт эбит.

Бастакы бириэмэлэргэ сүүрдэрэ-
көтүтэрэ, баскетболлатара, мээчик
бырахса оонньоторо. Тустуу албастарын
көрдөрөрө, ону биһиги үтүктэрибит эрэ этэ.
Ол албастары сатыы иликтэргэ сатыыр,
таптаан онорор буолуохтар диэри хат-
хат онортороро. Свистогун туппунан,
бэрэбизкэлээн туһуннара. Онтон
дьарык бүтүүтүгэр эмиэ урут үөрэппит
албастарын өссө онорторон көрөрө.
Өссө ити сылларга Сэбиэскэй Сойуус
аатырбыт ыспарсымыаннарын – гимнаст
Борис Шахмин, штангистар Леонид
Жоботинский, Юрий Власов, сүүрүк
Владимир Куц, аатырбыт вратарь Лев
Яшин, тустууктар Али Алиев, Александр
Медведь, Александр Иваницкий о.д.а.
тустарынан кэпсиэрэ, истибэтэхпитин
истэн, сөбүү-махтайыы бөбө буоларбыт.
Оскуола истиэнэтигэр истиэндэ онорон,

көңүл тустууга өрөспүүбүлүкэ 1963,
1964 сылларыгар Дьокуускай куоракка
аан маннай ыытыллыбыт РСФСР
чөмпүйэнэтин туһунан хаартыскалары
ыйаан, үгүс оҕо сэнээриитин ылбыта.
Кини салайар сизэксийэтигэр, ахсыс
кылаас кэнниттэн, Афанасий Захаров,
Михаил Друзынов, Семен Окоёмов,
Егор Местников, ини-бии Константин,
Роман Лазаревтар о.д.а. Чурапчытааҕы
оҕо ыспартыбынай оскуолатыгар Саха
АССР үтүөлээх тириэньэригэр Дмитрий
Петрович Коркинна үөрэнэ, эриччэ
кирибиттэрэ.

Михаил Егорович уус-уран
самодетельноска көхтөөхтүк кытара.
Оройуонна ырыа күрүбэр лауреат аатын
ылар этэ. Ырыаһыт буолар баҕатынан,
Приморскайдааҕы консерваторияга
үөрэнэ кириэр. Ол эрэри доруобуйатын
туругунан төнөн кэлбитэ. Онтон
салгыы Саха судаарыстыбаннай
университетын физико-математическай
факультетын устудьуона, факультет
биер актыыбынай устудьуона буолар.
Университетын чизһин көңүл тустууга,
хайыһарга, уус-уран самодетельноска
үгүстүк көмүскэбитэ. Көңүл тустууга
бастакы разряд нурматын толорбута,
ырыаба лауреат аатын ылбыта.
Дэгиттэр талааннаах, билиилээх-
көрүүлээх буолан устудьуоннарда лидер
быһыытынан биллибитэ. Доруобуйатын
туругунан, хомойуох иһин, устудьуон
көрдөөх-нардаах олобун тохтоторго
күһэллэбитэ. Үөрэммит дойдутугар –
Дирингкэлэн, тулаайахтар дьылыгыгэр
иитэччинэн үлэлээбитэ. Оскуолаба
көңүл тустуу сизэксийэтин үлэлэппитэ.
Сизэксийэ үлэтэ ситиһиилээх буолбута.
Онон Дирингэ Чурапчытааҕы оҕо
ыспартыбынай интэринээт-оскуолатын
филиала аһыллыбыта. Михаил Егорович
1970 сылтан идэтигэр тириэньэр
буолбута. Эдэр, үлэлииргэ баҕалаах,
дьобурдаах тириэньэри Дмитрий
Петрович күрэхтэһиилэргэ хамаанда
тириэньэринэн, бэрэстэбиитэлинэн
сырытыннара. Кини инникитин
сайдар дьобурдаах оҕолорун үүнэр-

сайдар кэскиллээхтэрин эрдэттэн
билэн, Дмитрий Петровичка дьарыкка
ыталыыра.

70-с сылларга Чурапчы тустуутугар
анал физкультурнай үөрэбэ суох үс киһи
– нуучча тылын уонна литэрэтиирэтин
учуутала Дмитрий Коркин, математик
Михаил Захаров, устуорук үөрэхтээх
Константин Постников биер сүбэһин,
өйүнэн-санаанан үлэлээн, көңүл тустуу
мунутуур чыпчаалыгар – Олимпиадаба
тахсар суолга киллэрбит эбиттэр.

Михаил Егорович киһи быһыытынан
үчүгэй майгылаах, кэпсээннээх-
ипсээннээх, амарах дууһалаах,
туспа көрүүлэрдээх, истииллэрдээх
тириэньэр быһыытынан биллэрэ.
Айылбаттан дыкти өйдөөх-санаалаах
буолан, үлэлээн истэбин аайы, тустуу
сайдар, үөрэтэр араас хайыскаларын
толкуйдаан, чинчийэн, бары өттүнэн
көрөн билэрэ, ыраналыыра. Кини
кэпсээнин өйдүүр уустуктардааҕа, ону
үгүстэр кыайан өйдөөбөт буолаллара.
Иитиллээччилэрэ бэрээдэктээх, үчүгэй
үлэһит буолалларыгар кыһаллара.
Кэлин санаатахпына, үөрэппит-
такайбыт оҕолоругар билиитин-
көрүүтүн биэрэ сатаабыт эбит. Ол да
иһин иитиллээччилэрэ кини аатын
ааттаталлар. Салайарда, тириэньэрдиир
да үлэлэргэ тахсылаахтык үлэли-
хамсыы сылдьаллар. Элбэхтэн
абыйах хоһобуру аҕаллаахха,
киһилэр ортолоругар СӨ үтүөлээх
тириэньэрдэр Владимир Кириллин,
Игнат Сысолятин, тириэньэрдэр Егор
Старостин, Иннокентий Посельская,
Николай Сивцев, Дмитрий Дьячковская,
Дмитрий Иванов, Гавриил Дмитриев,
Саха сиригэр биллэр ССРС успуордун
маастарда Михаил Друзынов,
Афанасий Захаров, ини-бии Афанасий,
Михаил Филипповтар, Прокопий Сивцев
о.д.а. Михаил Егорович оскуолатын
ааспыттара. Иитиллээччилэрэ Михаил
Егорович Захаров аатынан Чурапчы
Дирингэр оҕолорго көңүл тустууга
турниры тэрийэллэр.

Былатыан КУОРКУН,
Саха сири киинэтин, үлэ, успуорт
бэтэрээнэ, РФ суруналыыстарын
Сойууһун чилиэнэ, РФ
кинематографиһа.

--- САХА АУТОНОМИЯТА ТӨРҮТТЭММИТЭ 100 СЫЛЫН КӨРСӨ ---

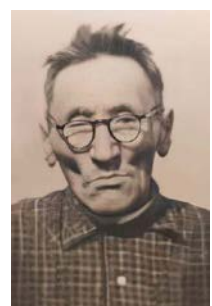
Саха литературэтирэттин төрүттээбит П.А.Ойуунускай “Ааспыт күннэр-дьыллар” диэн ахтытыгар “Хайа үрүг кыраабат этэй –Костя Сокольниковы, хайа бандьыт бултаспат этэй-Уот Субуруускай?!”-диэн суруйбута уос номоҕор кириэн саха дьонугар үйэтибитэ. Дьэ, кырдык, сүрэжинэн-быарынан П.А. Ойуунускайдаах ытар политикаларын өйөөбүт уонна саа-саада тутан сана былаас туругуларын туһугар 1921 с. саҕалаан, 1930 сылга диэри баандалары эһиһэ сойуоласпыт,

сана былааһы олохтуур улуу мөккүөргэ бэриниллэх дьону бэйэтин тула түмэн кытыннарбыт киһи буолар. Кини туһунан “Сата дохсун олох” диэн 2007 с. 300 ахсаанынан Чурапчы типографиятыгар кинигэ бэчээттэнэн турар. Ол кинигэбэ саха норуодунай суруйааччыта Савва Тарасов манньк суруйбуттаах: “Уот Субуруускай...биридэ истэн баран киһи умнубат, хайдах эрэ ис-иһиттэн уот тырымтан тахсар дыкти аата буолбат дуо? Сурах бөбө этэринэн, сууллар сулус курдук субурус ғынарыттан – сырыыта сыыдамыттан, киһи күүппэтэх, үөйбэтэх-ахтыбатах сиригэр баар уонна сонно суһаллык онтон суох буоларыттан, быһата тумул-тумул аайы тоһуяа сатаан баран, кыһыйан-абаран, өстөөхтөрө.” Уот Субуруускай обургу!...-диэн сана аллайбыттар диэн баар. Ол интэр-инэн сүрэхтэммит аатын солбуйан, устуоруйа аалтаарыгар суруллубута. Уот Субуруускай...Умуллан хаалыа дуо, ити аат олох уларыян, дьүһүн кубулуйан баран истэҕинэ? Хайдах эрэ мин испэр эрэнэ саныбын – суох, умуллоу суоҕа, ааспыты умнубат, урукку көлөнө эрйидээх-буруйдаах олобун ис сүрэхтэн сыаналыыр, ытыктыыр саха тыллаах баарын, тухары күөдүйэн, күүдэпчилэнэн угуйа-ыгыра туруоҕа,” -диэн. “Бу ааты инэрбит киһинэн саха лингвист учуонайа, бири дойдулааҕа Семен Новгородов буолар” диэн ахтыы эмиз баар. Ол төрүөтэ сири дууһа быһытынан үлэриин мунһаҕар тыл тылларыгар киришибэккэ, Субуруускай мунһахтан тахсан барбыт. Кини кэнниттэн утуу-субуу 50-ча киһи тахсыталаан испиттэр. Онуоха Сэмэн Андреевич хаһыыты хаалбыт: “Кырыһаанкын, дьону кэннигиттэн субурутума, субуруннуур, Субуруускай!” – диэн саха тылын маастара бэргэниһи бири тыһынан эппитэ сонно тутта инэр. Онтон аны бандьыттар саҕана өлөрөөрү сойуолаһа сатаан баран, “Уот” диэн тылы эбэн биэрбиттэр. Онон Уот Субуруускай диэн уобарас тахсан кэлбит.

Субуруускай манньк ахтыбыт: “1921с. балаҕан ыйын бүтүүтүгэр Коробейников, Шипков салалталарынан Күл нэһилиэгэр сэбилэнилээх баандалар күөрэйбиттэринэн, мин көбүлээһимминэн, аан маннай үс киһилээх сэбилэнилээх бөлөбү тэрийбиппит. Д.Н. Аржаков уонна милииссийэ Григорий Сивцев (Таатта киһитэ) алтынныыҕа Таатта Чөркөөр бөйбүтү дружинаны тэрийбиппит. Чычымаҕы Жарников баандата ылбытын туһунан истээт, Чурапчыга чугуйан биэрбиппит. Нөнүө күнүгэр Боотуруускай волревкомун кытта биригэ С.М. Аржаков (Губревком боломуочунайа уонна Николай Санников салалталарынан баанданы утары бөйбүтү дружина тэрийэргэ көнүл ылан, дружина 55 киһилээхтэ. Тааттаҕа тэрийбит дружинабытын Губревком боломуочунайдар таҕ. С. Гоголев уонна Анемподист Иванович Софронов тахсан, тарҕатарга модьуйбуттара. Онон Таатта дружината үксэ дьылыларга тарҕаспыттара. Ол түмүгэр биһиги аҕыйах буолан хаалан хаалбыппыт. ГУБЧК бэрэссэдээтэлэ Агеев дружинаны тэрийимэнт!- диэн тэлэҕирээмэ биэрбитэ. Онон Чурапчы даҕаны, Таатта да дружиналара бартыһаанскай буолбуппун. Хайа күн тэриллээхпиттэн, дьайан кириэн барбыппыт. 1) Нуотара үрэх диэки разведка ытыллыбыта. 2) Каратаев этэрэтин кытта Солобуодаҕа сибээһи олохтуу, дьону ыта сылдыбыппыт. 3) Алтынныыҕа “Алданский Перевозкаҕа” застава тэрийтэрэ, Чурапчы этэрэтиттэн дьону ыыппыппыт. 4) Баанда контр. разведчиктарын сойуолуурга сэбилэнилээх бөлөбү тэрийбиппит. 5) Чурапчы этэрэтиттэр уонна кэккэ баар этэрэтиттэр бородоуктаны, итии таҕаһы, көлөнү, көлө аһылыгын бэлэмниир эбээһинэс сүктэриллибитэ,”-диэбит. Мантан аллараа кинизэхэ сылдыбыт бартыһааннар тустарынан быһа тардан кэпсиим.

Миитэрэй Ардыакян - Ньюкулаабыс (1901-1920сс.) –эрэпкиэм чилиэнэ. 1921 сыллаахха Кэрэбиэньиһиэп баандата кирибитигэр кыһыл этэрээккэ кыһылсэриһитинэн сылдьан, 1922 сыл олунньу ыйыгар Мэнэ улуунун Өнүкэй диэн сиргэ өстөөхтөр тоһуурдарыгар түбэһэн, уна илиитигэр табыллан, 4 ый холобурдаах балыһаҕа сытан, илиитин быстаран, эмтэтэн тиллибитэ. 1923 сыллаахха Боотуруускай улуунугар милииссийэ начаалынныыҕа буолбута. 1927 сыллаахха Артыамыйап баандатын Чурапчы дэриэбинэтигэр кыһыл этэрээт начаалынныыҕынан аһаммыта.

Илья Константинович Керемясов -Кыһыл Тумус(1898 с.т.-1968 с.) Ю-с Хатылы нэһ. өрөлкүөмэ. “Бойобуой үтүөлэрин иһин” мэтээллээх. Н.Д.Субуруускай дружинатын чилиэнэ. 1921 с. кыһыары күһүн Мырылаҕа Котрус этэрэтиттэн 33 киһилээх взвод олоҕо сылдыбыт. Онон кыһыл этэрээтигэр анаан Мырылаҕа баран, нэһилиэнньэттэн көлө, танас-сап хомуйарга көмөлөспүт. Этэрээт Солобуодаҕа куотарыгар Ньүкэнтэн өрүс мууһунан туоратан, өлөр өлүүттэн быһаабыт. Каратаев этэрээтигэр разведчик быһыытынан сылдьыбыт. 1923 с. Чурапчыттан Е.И. Курашов этэрээтэ Саһыл Сыһыыга И.Я. Строд этэрээтин быһыыны барар кэмгэр, И.Керемясов Н.Д. Субуруускай этэрээтигэр Чурапчыны көмүскүүр сорукутаах хаалар. Кинини төрөөбүт улуунугар Сэбиэскэй былаас олохтонуутугар хорсун быһыытын “За боевые заслуги” мэтээлинэн наҕараадалаабыттар.

УОТ СУБУРУУСКАЙ ДРУЖИНАТА

Лука Егорович Попов 18 саастаабыттан илиитигэр саа-саада тутан, түөрт сыл устата Саха сиригэр эдэр Сэбиэскэй былааһы көмүскэспитэ. 1921-22 сыллардаахха бандьыттар ордук кыһыллыыттар. Саха сирин үгүс оройуоннарыгар туох да буруйа суох үлэһит дьону сойуолаһаллара, өлөртүүлэрэ. Ити кэмнэ бири кэлим фронт лиинийэтэ диэн суоҕа, онон өстөөх ханна баара биллибэт этэ. Ол иһин разведка улахан оруолу ыла, тоһуйсан ытылаһылар буолаллара. Манньк разведкаларга Лука Егорович үгүстүк сылдьара. Кини ол күчүмэһэй түгэннэргэ акка үчүгэйдик иннэр, бэргэниһи ытар буолан, элбэхтик өстөөхтөртөн быһааммыта. Кыһыл бартыһаан: «Унуохпунан кыра буоламмын, миэхэ кылгас кавалерийскай трехлинейканы биэрбиттэрэ. Ону быатыттан санныбар иилэ быраҕан баран, олонор кэбиһэр этим. Ол сүүрдэн иһэн, сулбу тардан ыларбар табыгастаах буолара,”- диэн ахтар. Сулбаччы Арыылааҕар ытылаһыыга саатын ботуруона кэннинэн тэбэн, уна хараҕын бааһырдыбыта, ол да буоллар, кыһыл сэриһит икки өттүнэн хардарыта ытар буолан, хаайтарбатаҕа. Ити саас Абаҕа сиригэр бандьыт Артемьев 70 киһилээх баандатын тоһууругар түбэспиттэрэ. Маныаха кыһыл буйуннар уолуйбакка, тутта бөйбүтү балаһыанньаны ыла охсубуттара уонна утары харса суох уоту аспыттар. Икки өттүнэн хабыр кириһи буолбута. Бандьыттар атаахха биллэрбиттэрэ. Бу кыргыһыыга кыһыл буйуннартан отделение хамандыыра Николай Миронов (Хабырап), бастын пулеметчик Николай Монастырев эдэр олохторун толук уурбуттара. Л.Е.Попов гражданскай сэрии сылларыгар эрдээхтик кыргыспытын кэрэһэлиир «Хорсунун иһин» мэтээллээбэ.

Василий Севостьянович Миронов - Нуучча Баһылай. Н.Д. Субуруускай дружинатын бири хорсун байыаһа. Марха, Кумахтаах, Киллэм кыргыһыларыгар сылдьыбыта. Кумахтаахха икки күннээх сэриһимигэр уот ортотунан иккилии бааһырбыт байыаһы саалары-сэптэри сүгэн тахсыбыта диэн кыһыл бартыһаан С.Т.Собакин сөҕөн кэпсиэрэ. 1942 с. “Кыһыл сизмэ” колхуоска бэрэссэдээтэли сылдьан, Кэбээйигэ көһөрүллүбүтэ. Ол сылдьан, Өктөөп бырааһынныыгар дьону дьүдүйбүтэрин, хотторбуттарын аһынан, икки сылгыны өлөртөрөн өлөйдөөбүтүн иһин, үлэтиттэн, партиятыттан уһуллубута. 1951 с. өлбүтэ.

Степан Трофимович Козлов -Атыр Мохсоҕол. разведкаҕа Чурапчыттан майор Ракитин саллааттарын ортолоругар сырытабына, тутан ылбыттар. Ньэнныиригэ бири быһаҕы ылбыттар, иккис быһаҕын баккытын ис өттүгэр түһэрбитин булбатахтар. Ити олунньу ый санатыгар этэ. Кини куорат суолуттан тутуллубут. Тонхоннуурдуун (Едлин) иккиэннэрин бири саллаатынан харабыллан, Байаҕантай Томторугар улахан ыстааптарыгар ытан истэхтэринэ, “Биһигини Чурапчыга тэрт, тыһытарыхпыт суоҕа,” – диэн этэн, кэпсэтэн көрөн баран, Атыр Мохсоҕол кистээн илдьэ сылдьар быһаҕынан аты муһалаан иһэр харабылы хараҕар аспыт, өлөрөн баран Чурапчыга кириэн тылаан, Дед Курашов этэрээтэ тахсытыгар Ракитин этэрээтэ сэрмилээккэ эрэ куоппун. “Кыһыл бартыһаан С.Т. Козлов - Атыр Мохсоҕол бири хорсун быһыыта кинигэ суруллан үйэтибитэ.

Николаевич Сиддэрэп Алексей - (1901- 1985 сс.) гражданскай сэрии бастакы сылларыттан саа-саадах тутпуга. Бастакы сүрэхтэниитин Мырылаҕа Ньүкэн диэн сиргэ ылбыта. Ол кэми кини бу курдук ахтар: «Биһиги Иван Готовцев диэн хамандыыра Дьардыырга 30-тан тахса саллааттаах олодохпугуна, К.М.Котрус этэрээтэ холбоспуга. Мин Амма сүннүн үчүгэйдик билэр буолан, Котрус хамандыыры кытта доҕордоһобун, сүбэлэһибин. Биридэ Котрус миһин ыһыран ылан: «Манна штабтанарбыт табыҕаа суох, өстөөх төгүрүктээһинигэр түбэһиэхпитин сөп», -диэбитэ. Онон Мырылаҕа барар буолбуппун. Ньүкэн икки ыалыгар тохтообуппун. Этэрээт байыастара уонна дьылээхтэр дьылэри, ампаардары, хотоннору тула балбаабы, дүлүн мас таһан, ону хаарынан көмөн окуола оностубуппун. Разведчик Собакин –Кыыдам Миитэрэй: “Бандьыттар Амманы өкөйдүлэр, Хорбут ыалыгар сүүсчэкэ аттаах киһи барда,” – диэн биллэрэр. Иккис күнүгэр кизэ, ынаҕы баайы саҕана, ойуур иһиттэн саалар тыастара түптэ саалла түһэр. Борунуй буолууга бандьыттар, сааларын тыаһа улам сэллээн, «атаахха биллэрбиттэрэ».

Ньүкэн сэриитигэр Иван Готовцев, Егор Монастырев, Василий Миронов, Григорий Пудов, Алексей Сидоров актыыбынайдык кытыннылар диэн хамандыырбыт Котрус махталын биллэрбитэ. Дьылээх Митрофан Васильев ошонноҕо элбэх көмөнү оһорбутун, окупаны бэлэмнэспитин иһин махтал суругу туттарбыта». Ити курдук, Сиддэрэп Тулаҕы-Киллэм, Төхтүр, Никольскай сэрмилэригэр эмиз бэйэтин туйгун буйун быһыытынан көрдөрбүтэ.

Колхуостары тэрийиһэ, бөдөнсүтүүгэ үгүстүк

үлэлэспитэ. Биригэдьири, ферма сэбиэсдэһэйэ, колхуос бэрэссэдээтэлэ буолан биэс сыл үлэлээбитэ. Кэлин Хатылы сельсэбиэтин исполкомун сэкирэтээринэн, исполком бэрэссэдээтэлинэн талылла сылдьыбыта. Араас дуоһунастарга барыта 48 сыл энкилэ суох үлэлээбитэ. Аҕа дойдуга Улуу сэрмитэ буола турдаҕына, 1942с. кини Коммунистическай партия кэжэтигэр кирибитэ. Алта сыл партиянай тэрилтэ сэкирэтээринэн үлэлээбитэ.

Иван Петрович Саввин - Уулаах Уйбаан (1892-1943 сс.)

Гражданскай сэрии сылларыгар Н.Д.Субуруускай тэрийбит бартыһаан дружинатыгар (1921 с.) кириэн өр кэм устата саллаатынан сылдьыбыт. 1925 с. Чурапчы этэрээтэ Боссоойкоҕо кимини саҕалыыр уонна Соморсун Арыылааҕын босхолуур. Онон Уйбаан сылдьыспытын туһунан сэхэргиир этилэр. Кэлин 1930 с. Чурапчы бөйбүтү бөлөхтөрө (Субуруускай урукку саллааттара-Э.К.) Боссоойкону иккис Мэлдьэхси сиригэр бүтэһиктээхтик суох оһороллор. Онон Хатылы нэһилиэгиттэн икки киһи: Уулаах Уйбаан уонна Хантаах уола Егор Михайлович Павлов сылдьыһаллар.

Степан Васильевич Кузьмин (1907-1938 сс.) – Субуруускай ийэтэ иккис кэргэниһи төрөппүт уола. Субуруускай – быраатыттан Ыстапаантан 11 сылааҕа. Кыһыл дружина чилиэнэ. С.В.Кузьмин Чурапчы 6 кылаастаах оскуолатын бүтэрэн баран, салгыы Дьокуускайдааҕы сэбиэскэй-партиянай оскуола 1 кууруһун (ЯСПШ) уонна педтехникум эмиз 1-кы кууруһун бүтэртээбит. 1929 с. земпредел инструкторынан, 1930 с. Чурапчы оройуонун административнай отделын начаалынныыҕынан

(милииссийэ начаалынныыҕынан), ити сыл эмиз да РИК бэрэссэдээтэлин солбуйааччынан: 1929 с. ахсынны 3 күнүттэн 1930 с. олунньу 26 күнүгэр диэри а.э. 3 ыйдаах юристар куурустарыгар үөрэнэн баран, 1931-1934 сс. “Кыһыл бартыһаан” колхуос бэрэссэдээтэлинэн, кэлин өлөрүн чугаһыгар НаркомЗдрав иһинэн үлэлиир партия ОК сынньанар дьэитин сэбиэсдэһэйинэн уонна НаркомЗем инструкторынан, тыа хаһаайыстыбатын хампааньаларын эппиэттээх толорооччутунан үлэли сылдьан, сэллигинэн ыалдьан өлөр. Кыһыл бартыһааннар уһун кыһыннаах тымныы дойдуга куһаҕан танаска, аска сылдьан, үксүлэрэ сэлликкэ көйдөрөн өлөллөр эбит.

Субуруускай кыһыл дружина. Тураллар ханастан уна:

1. Яковлев П.Г.
2. Илларионов В.
3. Миронов Н.С.
4. Яковлев М.Д.
5. Миронов В.С.
6. Федоров В.
7. Филиппов В.
8. Добордуров В.А.

Иккис эрээккэ оһороллор ханастан уна:

1. Бушков Е.И.
2. Новгородов Я.З.
3. Субуруускай Н.Д.
4. Кононов И.И.
5. Эрилик Эристиин
6. Чепалов В.И.

Бастакы эрээккэ оһороллор ханастан уна: 1.Митрофанов И.Д., Неустроев И.Н., Саввин С.А. -Күн Дьырибинэ, Аржаков Д.Н., Собакин С.Т., Пудов Г.Е.

“Этэрээтим маршрута: Чурапчы-Амма, Илин Ханалас улууһа-Дьокуускайынан Арбаа-Ханаластааһын, онтон салгыы эмиз Дьокуускайынан Нам улуунугар ааһыы. Дүпсүн-Бороһон эмиз Чурапчыга кэлиин, Амма-Нелькан быһыыгар тийэ Уус-Маайа улуунугар тийиин. 1927 с. алтынныытыттан 1928 с. кулун тутар ыйга диэри быыстала суох Михайлов, Артемьев онтон да атыттар баандаларын экирэппитим. Ити сыл Нам улуунугар барыта үстэ ытыаласпытим. 1930с. саас урукку бартыһааннарбыттан тэриллибит чурапчылар бөйбүтү бөлөхтөрүн актыыбынай кыттылаахтарынан Боссоойко урусхалламмыта (ФНА РС(Я) 57 ф.10п.1 дь),” -диэн Н.Д.Субуруускай суруйан хаалларбыт.

Мария ГЕРАСИМОВА-СЭНГЭЭРЭ.

--- УСПУОРТ ---

Одьулуунна -- бэргэн ытааччылар

Хамсык ыарыыттан хааччахтааһын мизэрэлэрэ арыый сымнаан, бу күннэргэ Чурапчы улуунун Одьулуун нэһилиэгэр буулдьалаах саанан ытыыга күрэхтэһии буолан ааста. Чурапчы улуунун 7 нэһилиэгиттэн хастыы да хамаанданан, Амма, Таатта, Уус Алдан, Усуяана, Үөһээ Бүлүү, Кэбээйи, Хаҥалас улуустарыттан, Дьокуускай куораттан уопсайа 87 кыттааччы мустан ким күүстээгин тургутустулар.

Тэрээһин буулдьалаах саанан ытыыга Саха сиригээҥи Федерациятын көбүлээһининэн, Одьулуун нэһилиэгин дыһалтатын өйбүлүнэн биир сүбээн ытытылынна. Күрэхтэһии бириистэрин Одьулуун нэһилиэгиттэн уоттаах сэриигэ Аба дойдоларын көмүскээбит, кырыктаах кыргыһыыга эдэркээн олохторун толук уурбут 28 буйун, 2 тыыл бэтэрээнин сыдааннара – оҕолоро, сиэннэрэ туруорбуттарын бука бары мустубут дьон биһирии, сөбө-махтайа иһитилэр.

Ким бастынын быһаарар дьүүлүүр сүбэҕэ Дьокуускайтан 4 киһилээх бөлөххө I категориялаах судьйа Николай Кычкин, Дьокуускайдаагы физкултуура үнүстүүтүн устудьуоннара, Саха Өрөспүүбүлүкэтин ытыыга кыайылаахтара, СӨ норуоттарын VII-с ыспартыбынай оонньууларын кыайылаахтара, Арасыйыа күрэхтэһиилэрин призердара Диана Мисеева уонна Пантелеймон Куприянов, Кытаанахтан аатырбыт тириэньэр Н.Ф. Смирников, Одьулуун устуорка инструктора, гирэ устуордууна утумнаахтык дьарыктанар Влада Барашкова энкилэ суох үлэлээтилэр.

Күрэхтэһиини үөрүүлээхтик аһыыга Чурапчы улуунун баһылыга А.Т. Ноговицын, Одьулуун нэһилиэгин дыһалтатын баһылыга Л.В.Ефремова, Арасыйыа ытыыга түмсүүтүн Саха сиригээҥи салаатын бэрэссэдээтэлэ И.М.Гурьев, Чурапчы улуунун адаптивнай устуорка исписэлиһэ И.К.Матвеев эбэрдэ тылы эспилэр. Тэрээһини Т.Г.Тоскин аатынан «Сайдыс» норуот айымньытын дызэтин исписэлиһэ, СӨ култууратын туйгуна Надежда Потапова сэргэхтик салайда, «Сардана» үнүү бөлөбө, олохтоох кулууптан В.Яковлева, В.Кононова дуэттара ситэрэн-хоторон биэрдэ.

«Куруппааскы» көрүннэ ытааччылар 3 сиригэн хайдыһан илин-кэлин түһүстүлэр. Хас да чаас устата измэх курдук эрийсиилээх кириистилэр ытытылыннылар. Ыспарсымыаннар туохха да уйгуурбакка, хааммытыгар баар эһэлэрбит, аҕаларбыт тиини хараха табар бэргэн өрүттэрин дьин-чахчы санатан кириистилэр. Чабылхай күннээх эрэри, дыбырдаах күн үүннэр, кыайыыга дьулуур чабыппата – кыттааччылар, бары биир киһи курдук, бары кыахтарын, сатабылларын ууран туран кытыннылар.

Көрдөрүүлэри билиһиннэрдэххэ, 29 киһи кыттыбытыттан 21 киһи 3-с ыспартыбынай разряды толорон (ол иһигэр 5 киһи олохтоохтортон), бэйэлэрин устуорка биографияларыгар дьонун ситиһиини суруннулар. Күрэхтэһии үөрүүлээх сабыллыытыгар хаартыскаларын илдэ кэлбит ыспарсымыаннарга зачет туоһу суруга туттарылынна.

И.М. Гурьев «Куруппааскы», «Белка» эрчиллиилэри айан, дьону көбүлээбит сахалыы эрчиллиилэрэ «Манчаары оонньууларыгар» кириэн, күрэхтэһии таһымын сытырхатта.

Күрэхтэһии үөрүүлээх сабыллыыта Винокурова Абрамова, олохтоох поэт А. Саввина тылларыгар суруллубут «Дьонун дойду Одьулууммут» диэн бэртээхэй ырыатынан сабаланна. Бастыңнар ааттарын дорбонноохтук ааттатаалаан туран, пьедестал үктэллэригэр ыңырдылар. Көрүннэринэн ситиһиилэр манньык буоллулар:

Белка-ВГП – Мунутуур кыайылаабы быһаарар көрүннэ Дьокуускайга 4 нүөмэрдээх оҕо устуордун оскулатын, Дьокуускай куорат сүүмэрдэммит хамаандатын старшай тириэньэрэ, Дьокуускай куорат буулдьа саатынан ытыы федерациятын толороочу дириэктэрэ, пневматикаба ВП-40 эрчиллиигэ, улахан саанан, карабинынан ытыыга өрөспүүбүлүкэ хас да төгүллээх чөмпүйүнэ, «Көмүс буулдьа»бириис 2 төгүллээх хаһаайына Михаил Васильев 98 очукуону ылан, чабылхайдык бастаата. Киниэхэ ини-бии Влас, Иван, Семен Григорьевтар ыччаттара туруорбут МР-155 саа сэртиликээтин Григорьевтар дьиз кэргэн далбар хотуна Е. Х. Григорьева үөрүүлээх быһыыга-майгыга туттарда. Тааттаттан сылдьар С. Бучугасов 97 очукуолаах II-с миэстэҕэ, 95 очукуолаах Уус Алдан 1-кы хамаандатыттан Л.Бурцев III-с миэстэҕэ тигистилэр.

Белка ВГП бэтэрээннэр икки ардыларыгар мунутуур кыайылаабы быһаарар кириистигэ Хаҥаласан төрүттээх Дьокуускай олохтооҕо, Арасыйыаҕа ытыы сахалыы көрүннэригэр устуорт маастара, кик-боксинга устуорт маастарыгар хандьыдаат Лира Трофимова 111 очукуону ылан бастаата, киниэхэ М.К. Кардашевскай оҕолоро туруорбут тэлэбииссэрдэрин бэтэрээн сиэнэ Альберт Кардашевскай туттарда. II-с миэстэҕэ 94 очукуону ылбыт Амнаттан сылдьар Ф. Баранов, III-с миэстэҕэ 89 очукуолаах Дьокуускайтан М.Васильев табыстылар.

Белка ВГП – 2003-2006 сыллаах төрүүх оҕолор бөлөхтөрүгэр Кытаанахтан Н.Тоскина 80 очукуо көрдөрүүлээх бастаата, II-с миэстэҕэ, очукуонан тэннэнэн, Тааттаттан А.Турнина, III-с миэстэҕэ Кытаанахтан 74 очукуолаах М.Аржаков табыстылар.

Белка ВГП – 2007-2010 с.т. оҕолорго Мугадайттан Т.Рязанская 43 очукуону ылан, кыайыыны ситистэ. II-с миэстэҕэ 39 очукуолаах Одьулуун ыспарсымыана К.Карпов тахсан, дьонун-сэргэтин үөртэ. Хадаартан А. Решетников 7 очукуону ылан, III-с көрдөрүүнү ситистэ.

Куропатка ВГП сааһыттан, эр киһиттэн, дыһтарыттан тутулууга суох бөлөххө Уус Алдан 2-с хамаандатыттан Д.Слепцов бастаата, II-с м эмиэ ити хамаандаттан А.Бочкарев, III-с миэстэҕэ Кытаанахтан Д. Монгуш табыстылар.

Куропатка ВГП бэтэрээннэр хамаанданан кириистилэригэр 140,95 очукуону көрдөрбүт Л. Трофимова, М. Андреева, М. Васильев састааптаах Дьокуускай хамаандата бастаата, II-с миэстэҕэ 283,38

очукуолаах Спиридонов В., Макаров И., Драгунов В. кыттыылаах Чурапчы хамаандата ылла, III-с миэстэҕэ Кытаанахтан Максимов И., Максимов П., Тролуков Д.310,06 очукуолаах тагыстылар.

Куропатка ВГП Манчаары быраабылатынан күрэхтэһиигэ Кытаанах бастагы хамаандата бастаата, Таатта хамаандата II, Дьокуускай хамаандата III-с миэстэҕэ тагыстылар.

Белка ВГП Манчаары быраабылатынан көрүннэ Дьокуускай I миэстэҕэ, Кытаанах иккис хамаандата II-с, Кытаанах I-кы хамаандата III-с миэстэҕэ тахсары ситистилэр.

Бу 2 көрүн хамаанданан түмүгүнэн Дьокуускай I-кы миэстэҕэ, Кытаанах иккис хамаандата II м., Кытаанах I хамаандатын кыттааччылары III-с миэстэҕэ тахсан, кубоктарынан наҕараадаланнылар.

Ис сүрээбиттэн кыһаллан, өрүкүйэн туран, оҕону, ыччаты бу умсулдьаннаах көрүннэ ситиһиилээхтик үөртэ-таккайа сылдьар Н.Ф.Смирников бэйэтин ситиһиилэрин бу да сырыыга итэҕэтиилээхтик чингэтэ. 300 тыһыынчаттан тахса киһилээх Дьокуускай куораты кытта тэн очукуону көрдөрбүт 500-чэкэ киһилээх Кытаанах 1 нүөмэрдээх хамаандата уһулччу ситиһиитин кыттааччы эрэ барыта астына көрдө. Бу үгүс сыралаах, күннэтэ ыытыллар күүстээх үлэ үтө түмүгэ буолар. Арасыйыа ытыыга сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэнин ийтэн таһаарбыт Н.Ф. Смирников оҕолорун ситиһиитэ бука барыбыт кизэн туттуутунан буолар. Устуорук идэлээх педагог устуорт бу мындыр көрүнэр күүһэ кыайарынан үлэлиир былааннааҕа дириң убаастабылы саҕар.

Буулдьанан ытыы күрэхтэһиитэ Чурапчы улуунугар, Сахабыт сиригэр сана саҕахтары арыһан эдэр, чабылхай ытааччылар элбээн, бэйэ-бэйэлэрин көбүтүһэн, ытыы курдук сахаҕа чугас, кыраһыабай көрүннэ угуйара буоллар, биһиги сыалбытын ситтибит диэ эҥибит.

Бу улахан тэрээһиннэ IV-с болдьоххо талыллан үлэли-хамсыы сылдьар дыһалта баһылыга Л.В.Ефремова нэһилиэгин дьонун-сэргэтин түмэн, ылыннарарылаах тылынан ыспаран тэрийэн, үгүс түбүгү көрсөн улахан суолталаах үлэни ытта. Олохтоох дыһалта исписэлиистэрэ У.М.Ефимова, Н.Н.Матвеева, күрэхтэһии коменданынан үлэлээбит, Одьулуун хамаандаларын тэрийэн кытыннарбыт Н.М.Климов, ыччат лидерэ С.В.Петрова, саала үлэһитэ Е.С.Карпова, о.д.а. бука бары бэйэ-бэйэлэрин ситэрсэн үлэлээтилэр. Саамай улахан көмөнү онорбут бука бары биир дойдулаахтарбытыгар, Аба дойдуну көмүскээбит сэрии, тыыл бэтэрээннэрин оҕолоругар, сиэннэригэр бу күрэхтэһиигэ дьонун бириистэри туруорбуккутугар, дьоннот сырдык кэриэстэрин үйэтитиигэ кылааккыт иһин бука барыгыгар сүһөхтээх бэйэбит сүгүрүйэн туран, истин махталбытын тиэрдэбит. Өссө даҕаны түбүктээх үлэбитигэр ситиһиилэри, нэһилиэкпит үрдүк аатын өссө да ааттата тураргытыгар баҕарабыт.

Надежда МАКСИМОВА,
Российской Федерация уопсай үөрэхтэһинин
Бочуоттаах үлэһитэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин
үөрэҕириитин туйгуна,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин устуорка уонна
физическэй култуураҕа туйгуна,
Надежда КУЗЬМИНА,
сексолог-быраас, документалист-
продюсер.

--- ИИРЭХ ТЫЛЫНАН ---

Үнүүһүт эдьийдэрбитинэн киэн туттабыт

Аксения Васильевна – мин аҕам Федор Васильевич Посельский бииргэ төрөөбүт балта. Чурапчы Мэлдэхситигэр Бүтэйдээх алааска уон оҕолоох Кэтириис уонна Баһылай Посельскийдарга бииргэ оонньоон улааппытара. Бэйэ-бэйэлэрин наһаа өйдөһөллөрө, үчүгэйдик санаһаллара, убаастаһаллара. Бүөм сиргэ оҕолор тыытыллыбатах, кэрэ айылҕалаах, ыраас уулаах көлүччэлэрдээх, сибэккинэн симэммит хойуу оттоох-мастаах Мэлдэхсилэрин олус таптыыллара. Ханна да сырытталлар, Мэлдэхсилэрин дьонун-сэргэтин, аймахтарын ахталлара-саныыллара. Аҕабыт эдэр сааһыгар букатын эрдэ, биһиги, үс оҕолоро, кыра эрдэхпитинэ, харыстаммакка, быстах ыарыыттан өлбүтэ. Аксиния Васильевна саха дыһталларыттан бастагы анал үөрэхтээх балериана буоларын, норуokka “Көмүс атах” диэн ааттыылларын туһунан ийэбит кэпсиэрэ. Хаартыскаларын көрдөрөрө. Эдьийибит Кисиньнэ оҕолору үнүүгэ сүүмэрдээһиннэ хамыйыһыаны кытта командировкаларга хам-түм кэлэн барара. Кыраһыабай, толугу көрүннээҕэ, үөрүннээн, сайаҕас майгылааҕа, кэпсээнэ-ипсээнэ элбэх буолара. Кэлин улаатан, үөрэххэ кириэрбитигэр куоракка эдьийибитигэр Кисиньнэҕэ түһэрбит. Устудьуон буолан баран, уопсай ылаахпыттар диэри дьизэлэригэр

олорбулпут. Балет туһунан статүэткалар, хаартыскалар баар буолаллара. Култуурунай-сырдатар училищеҕа преподавателлиирэ. К э л л э х п и т и н э , наһаа үөрэрэ, наар Мэлдэхситин туһунан ыйыталаһа, кэпсэтэ сатыыра. Аҕабытын хайгыыра, хайдах, тугу оонньообуттарын кэпсиэрэ. Биридэ да хайыыга түбэһэ сылдьыбытын туһунан тыл быктарбатаҕа, санаппатаҕа.

Эдьийибит Наташа оҕо эрдэбинэ аҕабыт баарыгар, хам-түм биридэ эмэ кэлэн барара. Новосибирскайга балетнай училищеҕа үөрэнэрин туһунан истэрбит. Улаатан үлэһит дьон буолбут кэннэ Наталья Семеновна биһиги дьиз кэргэни куоракка ыныран аҕалан олохсуппата. “Аҕабыт наһаа үчүгэй киһи этэ, киниэхэ махталым бэлиэтэ”, - диирэ. Аһара үлэһитин, ирдэбиллээгин, кытаанах, булгуруйбат санаалааҕын, харса суобун билэн, улаханник сөхпүлүт. Толлор этибит. Бытаан, сыылба, толоругаһа суох, тылларыгар турбат, чизиньнэ суох быһыыны өлөрдүү абааһы көрөрө.

Кырдыгынан, көнөтүнэн этэрэ-санарара. Училищетыгар түбүктээх үлэтин быһыыгар научнай үлэһэн дьарыктанара. Собурууттан анал үөрэхтээх исписэлиистэри, балет артыыстарын ыңыртаан аҕалтыыра, тэннэ кэпсэтэрэ, быһаарсара, туруорсара үгүс буолара. Ускуустубаны билээччилэр сэнээрэр аан дойдуга биһирэнэр “Лебединое озеро”, “Спартак” курдук далааһыннаах балеттары туруортарбыта. Нууччалыы-сахалыы ыраастык санарара. Билэрэ-көрөрө киэнэ-дэлэйэ, өрөспүүбүлүкэ тутуах үлэһиттэрин ааҕа билэттиирэ сүрдээх буолара. Үөрэппит оҕолоро аан дойду, Арасыйыа кюнкурстарыгар миэстэлэһэллэрэ, лауреат, дипломант аатын ылаттыыллара. Наһаа дьонумсах,

аймабымсах этэ. Өйдүүр, умнубат дьобура күүскэ сайдыбыт буолан, кими кытта тугу-хайдах кэпсэтэрин, туох түмүктээх буолуон сөбүн бэриэт билэрэ, олус дыһаллааҕа. Ким-тугу этэрин, хардарарын кэтэһэн, сөбүлээбэтэҕинэ, сымыһабын быһа ыстыы, эбэтэр ылыннабына, үөрэн мичилийэ олорооччу. Норуотун туруорсубута, онорбута элбэх. Өссө да онорор былаана, толкуйа-санаата элбэх этэ да, олоххо ситэ киллэрбэккэ баран эрэрбиттэн хараастара. Онорон хаалларбыт дьыалалара сүдүлэр, суолталара улахан. Балет училищетын атабар туруорда, сайыннарда, аҕатын, ийэтин үйэттэ, чугас аймахтарын түмтэ. Улахан ыарыыга охто сытан дьыаланы кэпсэтэрэ, аймахтарын, Мэлдэхсилэрин туоһулаһара.

Мин, учуутал киһи, куоракка кириэн, Арасыйыа уонна Саха сириг суруналыыстарын Союуустарын чилиэһэ буоллум. “Саха” НКХ араадыайтаргар, тэлэбиидэһнэтигэр физкултуураны, устуорду, чөл олоҕу сырдаттыыга эрдээктэр, комментатор быһыытынан күн бүгүнүгэр диэри үлэлибин, ыстатыйаларым тахса тураллар. Итинник сиэринэн олорутум, үлэлээбитим номноо үйэ чизппэрэ буолан эрэр. Бэйэбэр сөп түбэһэр билиһини бэлиэлэрэ тиһигин быспакка кэлэ тураллар.

Үнүүһүт эдьийдэриим дьылҕабар сабыдыаллара улахан. Махталым мунура суох!

Баһылай ПОСЕЛЬСКИЙ.

--- ПЕРЕПИСЬ -- 2021 ---

--- "САХАМЕДСТРАХ" ---

Всероссийская перепись населения. Кто и когда может принимать участие?

В апреле будут переписаны полностью 8 районов: Аллаиховский, Анабарский, Булунский, Жиганский, Момский, Нижнеколымский, Среднеколымский, Усть-Янский, в 7 районах - Абыйском, Амгинском, Верхневилуйском, Верхнеколымском, Горном, Оленекском, Эвено-Бытантайском в апреле перепись пройдет только в некоторых населенных пунктах.

В июле перепись пройдет в отдаленных и труднодоступных территориях Олекминского района.

В августе - ТДР Алданского, Оймяконского и Усть-Майского районов.

В сентябре - ТДР Верхневилуйского, Верхоянского, Вилуйского, Горного, Кобяйского, Ленского, Мегино-Кангаласского, Мирнинского, Намского, Нюрбинского, Оленекского, Сунтарского, Таттинского, Томпонского, Усть-Алданского и Хангаласского районов. Верхоянский и Кобяйский районы полностью, остальные частично.

Переписи населения подлежат все лица, находящиеся на определенную дату на территории Российской Федерации, в том числе военнослужащие, проходящие военную службу в армии; лица, проживающие в учреждениях социального обслуживания (дома престарелых и инвалидов); медицинских учреждениях, работники предприятий подразделения которых находятся на отдаленных от населенных пунктов территориях (гидрометеостанции, гидропосты, кордоны, заповедники), осужденные.

Работники, выполняющие работы на территории Якутии вахтовым методом переписи не подлежат, их переписывают домохозяйства которых они проживают постоянно, поскольку срок выполнения вахтовых работ не более 3 месяца.

Проживающие менее года в стране временно иностранные граждане ответят на 7 вопросов сокращенной формы переписного листа.

Самостоятельно отвечать на вопросы переписи может любой гражданин России начиная с 14 лет. С этого возраста молодые люди могут создать свой аккаунт на госуслугах и принять участие в электронной переписи. Информацию о детях младше 14 лет предоставят родители.

Так при самостоятельном прохождении переписи на портале госуслуг, так и в случае проведения переписи переписчиком, один представитель семьи может заполнить переписные листы или предоставить информацию переписчикам обо всех членах домохозяйства.

«Сахамедстрах» продолжит работу в штатном режиме

Генеральный директор АО «СМК «Сахамедстрах» Галина Варфоломеева прокомментировала продажу акций компании и объяснила, что смена акционера не отразится на законных правах и интересах застрахованных лиц компании.

- **Галина Дионисьевна, расскажите, как произведены торги?**

- Продажа акций «Сахамедстрах» осуществлялась в рамках процедуры банкротства страховой компании «Стерх». Торги проводило АО «Российский аукционный дом» по поручению конкурсного управляющего «Агентства по страхованию вкладов».

- **Что будет с компанией в дальнейшем?**

- Наша компания продолжает и будет продолжать свою деятельность в плановом режиме, так, недавно Совет директоров АО «СМК «Сахамедстрах» утвердил стратегию развития общества до 2023 г. Отмечу, что работа «Сахамедстрах» ведется в тесном взаимодействии с республиканскими органами власти с учетом государственной политики, проводимой в Якутии в области здравоохранения.

- **Каково финансовое состояние компании? Нет ли претензий со стороны регулятора страхового рынка?**

- Финансовое состояние АО «СМК «Сахамедстрах» удовлетворительное, активы компании соответствует всем требованиям закона. Наша работа и состояние находятся на постоянном контроле надзорных органов - Центрального Банка России, Территориального фонда обязательного медицинского страхования Республики Саха (Якутия).

- **Ваши пожелания застрахованным гражданам?**

- Я обращаюсь ко всем нашим застрахованным гражданам в Якутии и в Магаданской области сохранять спокойствие и не делать скоропалительных выводов. Смена акционера никак не отразится на вас, ваши полисы ОМС действуют на территории всей России. Мы всё так же надежно будем защищать ваши интересы в сфере обязательного медицинского страхования. Все страховые представители компании в районах работают в обычном режиме.

Наши контакты: круглосуточный контакт-центр: 8 800 100-14-03 (звонок бесплатный), сайт: www.sahamedpolis.pf, e-mail: smsmail@sakha.ru.

Лицензия АО «СМК «Сахамедстрах» ОС №2873 - 01 от 09 ноября 2016 года.

--- ЫЙЫТ -- ЭППИЭТТИИБИТ ---

Убаастабыллаах Владимир Дмитриевич!

Ыйытыым судургу.

- Электроут арахан хааллабына, Саха арадьыйата уонна тэлэбиидэнньэтэ тобо барарый?

Убаастабыллаах Иван Петрович!

- Ыйытыын иһин махтанабыт уонна ыйытыыгар хоруйдуубут. Ыйытыын кирибитин кэнниттэн туһааннаах ГУП «Арадьыйа уонна тэлэбиидэнньэ техническэй киинин» кытары кэпсэтэн, өр кэмнээх быһаарсыы кэнниттэн уонна бу күннэргэ уоппут өрөмүөнэ ый кэрингэ ыйтылларынан сибээстэн, Чурапчытаабы салааба уматыгынан үлэлиир генератор анаабыппыт. Уот барар түгэнигэр холбоһторон, арадьыйа итиэннэ тэлэбиидэнньэ быстыбакка үлэлээн эрэрин иһитиннэрэбит.

--- ПРОКУРАТУРА ИЗВЕЩАЕТ ---

Информация о проведении конкурса на участие в дополнительной общеобразовательной общеразвивающей программе ФГБОУ «Всероссийский детский центр «Океан» «Юный правоведа»

В рамках реализации договора о сотрудничестве управления Генеральной прокуратуры Российской Федерации по Дальневосточному федеральному округу и ФГБОУ «Всероссийский детский центр «Океан» (далее - ВДЦ «Океан») прокуратурой Республики Саха (Якутия) проводится прием документов на участие в конкурсе дополнительной общеобразовательной общеразвивающей программе «Юный правоведа».

Конкурс проводится на участие в тематической смене, которая будет проходить с 20 июня по 10 июля 2021 года.

Порядок проведения конкурса установлен Положением о конкурсе на участие в дополнительной общеобразовательной общеразвивающей программе ФГБОУ ВДЦ «Океан» «Юный правоведа», которое опубликовано на официальном сайте ВДЦ «Океан» <http://www.ocean.org> и на Едином портале прокуратуры в разделе «Управление

Генеральной прокуратуры Российской Федерации по Дальневосточному федеральному округу» / Документы (erp.genproc.gov.ru).

В конкурсном отборе могут участвовать дети - граждане Российской Федерации, которым на момент поездки в ВДЦ «Океан» исполнится 14 лет и до 17 лет включительно.

Участники, набравшие наибольшее количество баллов, поощряются сертификатом, подтверждающим успешность прохождения конкурсных процедур и предоставляющим преимущественное право на получение путевки после регистрации участника в АИС «Путевка» посредством портала www.ocean.org.

В личном кабинете при регистрации участник заполняет свой профиль в полном объеме, добавляет в первую очередь сертификат как партнерское достижение и документально подтвержденные успехи кандидата в учебе и общественной деятельности, а также победы (участие) в соревнованиях, смотрах, конкурсах, олимпиадах, фестивалях (грамоты, сертификаты, дипломы) за последние 3 года.

Необходимо обратить внимание на то, что учащиеся выпускного 11 класса, получившие на момент начала тематической смены среднее общее образование, непроходящие по возрастному цензу, к участию не принимаются.

Для участия в конкурсе в срок с 22 марта по 15

апреля 2021 г. необходимо представить в отдел кадров прокуратуры Республики Саха (Якутия) в печатном виде документы, определенные п. 3.2 Положения:

- копия документа, удостоверяющего личность Участника (свидетельства о рождении ребенка или паспорта, при достижении ребенком 14-летнего возраста);

- заявка-анкета (приложение № 1);

- согласие на обработку персональных данных кандидата (приложение № 2);

- эссе на тему «Твори закон на благо общества» (приложение № 3);

- характеристика с места учебы, заверенная подписью руководителя образовательной организации и печатью организации;

- справка о группе здоровья;

- фотография на матовой бумаге без уголка размером 3х4 см.

Критерии оценки установлены пп. 4.2 - 4.6 Положения.

Документы для участия в конкурсе принимаются до 15 апреля 2021 года в прокуратуре Республики Саха (Якутия) по адресу: г. Якутск, пр. Ленина, д. 48, каб. 502, 515, тел. (4112) 36-38-09, 36-35-29.

Чурапчинская прокуратура.

Күндү оѳом, ийэм, эдьийбит, балтыбыт, эбэбит **Шадрина Октябрина Васильевна** эмискэ ыараханлык ыалдын, олохтон туораабытан бу дьыл муус устар 8 күнүгэр 40 хонуга туолла...

Биһи Октябыт алтынньы ый 28 күнүгэр 1959 сыллаахха Чурапчы улуунун Сылан нэһилиэгэр Анастасия Семеновна уонна Василий Васильевич Шадриннар дьиз кэргэннэригэр төрдүс оѳонон күн сириг көрбүтэ. Оѳо сааһа сайылыгар Дьаарыллаба ааспыта. Оскуоланы ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрэн 1982 сыллаахха Комсомольскна Амуре куорат педагогическай үнүстүүтүн естественнэй- географическай факультетын устудьуонунан буолбута. 1987 сыллаахха география уонна биология учуутала идэни баһылаан, Ленскэй куорат орто оскуолатыгар учууталынан үлэтин сабалаабыта.

1988 – 1990 сылларга дойдутугар Чурапчыга көһөн кэлэн Одьулуун орто оскуолатыгар, 1990-1994 сылларга – Чурапчытаабы интернээт-оскуолаба учууталлаабыта. 1994 -1995 сылларга Хатылы орто оскуолатыгар дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччынан, 1995-1996сс. Дьокуускай куорат 14 нүөмэрдээх оскуолатыгар география учууталынан үлэлээбитэ.

1996 – 2004 сылларга урбаанньыт быһыытынан үлэтин салҕаабыта.

2004 – 2021 сылларга Чурапчытаабы судаарыстыбаннай физкултуура уонна успуорт үнүстүүтүгэр преподавателинэн, лаборатория сбиэдииссийинэн үлэлээбитэ.

Үлэтэ үрдүктүк сыаналанан, Арасыйыа успуорка министириг махтал суругунан, Хабаровскай кыраай үөрэбириитин бочуотунай грамотатынан, Саха Сириг үөрэх, профессиональнай үөрэхтээһин, успуорт министиэристибэлэрин бочуотунай

Сырдык мөссүөнүгүн хаһан да умнуохпут суоѳа..

грамоталарынан, “Профессиональнай үөрэхтээһин сайдыытыгар кылаатын иһин” Саха Сириг бочуоттаах бэлиэтинэн, Чурапчытаабы физкултуура уонна успуорт судаарыстыбаннай үнүстүүтүн бочуоттаах бэлиэтинэн наѳараадаламмыта.

Эдэр сааһытан 38 сыл устата ситиһиилээхтик үлэлээн-хамсаан ааста, онтон үөрэх эйгэтигэр 26 сыл сыратын ууран туран үлэлээтэ.

Биһиги Октябринабыт дьонно куруук эйбэс сыһыаннааба, ыалдьытымсах, күлэ – үөрэ, кэпсээн аргыстаахсылдыра. Аймахтарыг, биригэр төрөөбүттэрин түмэр саамай туттаах киһибит этэ. Барыбытыгар олус кыһамнылаах сыһыаннааба. Кыһа Дарина иккис үөрэбин – экономист -буѳаалтыг идэтин баһылаан, Саха Сириг судаарыстыбаннай агротехнологическай үнүстүүтүн 1-гы куурунун устудьуона буолар.

Эрдэ барбыт балтын Прасковья бизэ ѳотун улаатыннарар, үөрэхтээтэ, дьизлээтэ: Света – ыал – ийэтэ, икки ѳолоох, Горнай үнүстүүтүн бүтэрэн, куоракка социальнай тэрилтэ үлэ харыстабылын исписэлиһинэн үлэлиир, Ким – үс ѳолоох, физкултуура уонна успуорт үнүстүүтүн бүтэрэн, билигин суоппарынан үлэлиир, Саха Сириг чэпчэки атлетикаба хас да төгүллээх чөмпүйүнэ, призера. Алена Горнай үнүстүүтүн бүтэрбитэ, Чурапчытаабы баһаарынай чаас диспетчерэ, Арасыйыаба хотугу многоборьега успуорт маастара, Саха Сириг хотугу многоборьега успуорт маастара, Марина Чурапчытаабы физкултуура уонна успуорт үнүстүүтүн бүтэрэн, Чурапчытаабы интернээт-оскуолаба иитээчинэн үлэли салдыар, Чэпчэки

атлетикаба Азия ѳолорун призера. Кыра кыыс Аллочка – Чурапчытаабы интернээт-оскуола 8-с кылааһын үөрэнээччитэ, акробатиканан дьарыктанар.

Киһи бу Орто дойдуга олох оѳороору, бэйэтин кэнниттэн суол-иис хааллараары кэлэр. Тапталаах ѳом, ийэм, эдьийбит, балтыбыт Октябрина Васильевна, төһө да кылгас кэмнэ оѳордор, дьоллоох оѳоу оѳорон ааста, дьон-сэргэ убаастабылын ылан ылла. Ёссө да элбэх былааннаах, баѳа санаалаах этэ. Кини ситэри ситиспэтэбин, толору оѳорботоѳун ѳолоро, сиэннэрэ салгыахтара, аатын ааттатахтара. Күндү киһибит сүрэхпитигэр өрүүтүн тыыннаах. Кини сырдык мөссүөнүгүн хаһан да умнуохпут суоѳа...

Чугас киһибитин сүтэрбит ыарахан кэммитигэр күүс-көмө, өйөбүл буолбут дьоммутугар барѳа махталбытын тиздэбит: Чурапчытаабы успуорт уонна физкултуура үнүстүүтүн салалтатыгар, кэлэктиибигэр, профкомугар, Д.П. Коркин аатынан ыспартыыбынай оскуола салалтатыгар, кэлэктиибигэр, «Ыспартыыбынай» түөлбө олохтоохторугар, биригэр үөрэммит, үлэлээбит үөлээннээхтэригэр, табаарыстарыгар, сизери-туому туттуууга сүбэлээн - амалаан биэрбит бары чугас дьоммутугар. Баѳарабыт эһиэхэ ыраас, эйэлээх халлааны, үтүмэн үөрүүнү, дыан-дьаһах ыалласпатын, дьоллоох буолун.

Аѳата, ѳолоро, биригэр төрөөбүттэрэ, кинилэр дьиз кэргэттэрэ, сиэннэрэ.

Бу дьыл, муус устар 8 күнүгэр истинник саныыр күндү кэллээгэбит **Шадрина Октябрина Васильевна** олохтон туораабыта 40 хонуга туолла.

Октябрина Васильевна 1959 сыллаахха Сылан нэһилиэгэр Шадриннар дьиз кэргэннэригэр төрдүс ѳонон күн сириг көрбүтэ. 1982 сыллаахха Чурапчытаабы ыспартыыбынай интернээт-оскуоланы ситиһиилээхтик бүтэрэн, Комсомольск на Амуре куорат педагогическай үнүстүүтү естественнэй - географическай факультетын устудьуонунан буолбута. 1987 сыллаахха куорат орто биология учууталын идэтин баһылаан, Ленскэй куорат орто оскуолатыгар педагогическай үлэтин сабалаабыта.

1988-1990 сылларга Чурапчыга көһөн кэлэн, Одьулуун орто оскуолатыгар, 1990 – 1994 сылларга Чурапчытаабы ыспартыыбынай интернээт-оскуолаба, 1994-95 Хатылы орто оскуолатыгар дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччынан, 1995 - 1996 сылларга Дьокуускай куорат 14 нүөмэрдээх орто оскуолатыгар учууталлаабыта. 1996 -2004 сылларга сана үйэ тэтиминэн урбаанньыт быһыытынан үлэлээбитэ.

Биһиги кэлэктииппитигэр 2004 сылтан үлэтин сабалаабыта. Бэитэ биолог үөрэхтээх буолан, үнүстүүт эрэ көстүүлэнэригэр, кизрэкэйэ көстөрүгэр, араас сибэккинэн туоларыгар, өр сыллар устата элбэх

Сүрэхпитигэр өрүү тыыннааххын...

сыратын биэрбитэ. 2007 сыллаахха кафедраба старшай преподавателинэн кириэн, 14 сыл устата үлэлээтэ. Устудьуоннарга олус ирдэбиллээх, ѳону иитиигэ уонна үөрэтиигэ уопуттаах үлэниг буолан, дьарыктара олус интэриэһинэй, кизэн ис хоһоонноох буолааччылар.

Үлэлиир бириэмэтигэр устудьуоннарга выпускной квалификационнай үлэлэригэр научнай салайааччынан үлэлиир, выпускниктара куруутун ситиһиилээхтик көмүскээн махталлара мунура суох буолара.

2010 – 2018 сылларга научнай лаборатория сбиэдииссийинэн үлэлээбитэ. Ол сылларга араас таһымнаах научнай - практическай кэмпириэсийэлэри тэрийиигэ, устудьуоннарга науканы көбүлээһингэ, үнүстүүт ытар федеральнай статустаах бырайыактарыгар, «Чемпион своей судьбы» уонна да атын дьаһаллара, куюнкуустарга барытыгар актыыбынайдык кытара, дьоһун кылаатын киллэрсибитэ.

Бэринилээх үлэтин иһин Бэрэсидьиэн грамотатынан уонна өйдөбүннүк мэтээлинэн, Арасыйыа успуорка министириг махтал суругунан, бочуотунай грамотатынан, Саха сириг үөрэх, профессиональнай

үөрэхтээһин, успуорт министиэристибэлэрин Бочуотунай грамоталарынан, “Профессиональнай үөрэхтээһин сайдыытыгар кылаатын иһин” Саха Сириг бочуоттаах бэлиэтинэн, Чурапчытаабы физкултуура уонна успуорт судаарыстыбаннай үнүстүүтүн бочуоттаах бэлиэтинэн наѳараадаламмыта.

Октябрина Васильевна – улахан, иллээх дьиз кэргэн туттаах киһитэ Амаах ийэ этэ. Тапталаах ѳото Дарина Агро-технологическай техникум устудьуона. Биригэр төрөөбүт балта Прасковья Васильевна бизэ ѳотун – Светлананы, Кими, Аленаны, Маринаны, Алланы иитиигэ, үөрэтиигэ, олохторун булалларыгар, дьиз-уот тэринэллэригэр сүрүн күүс, өйөбүл буолбута, истин тапталын интэрбитэ.

Күндү кэллээгэбит Октябрина Васильевна истин сүбэһипит этэ, араас дьаһалларга барытыгар көх – нэм буолара. Эдьийбит кэриэтэ биир туттаах киһибит быһыытынан биһиги өйбүтүгэр-санаабытыгар хаалыаба. Кини сырдык мөссүөнэ, элэккэй, көнө майгыта, истин мичээрэ биһиги өйбүтүгэр-санаабытыгар өрүү тыыннаах буолуоѳа...

Чурапчытаабы физкултуура уонна успуорт судаарыстыбаннай үнүстүүтүгэр биригэр үлэлээбит кэллээгэлэрэ.

Ахтан – санаан аастахха...

Күндү кэргэним, ахтар – суохтуур амарах аѳабыт, эһэбит, убайбыт, таайбыт, Чакыр нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоѳо, кыраайы үөрэтээччи, үлэ бэтэрээнэ, сэрии сылларын ѳото, Арасыйыа Суруналыстарын сойууһун чилиэнэ **Филиппов Николай Васильевич** орто дойдуга оѳоттан барбыта бу дьыл муус устар 8 күнүгэр биир сылын туолла.

Аѳабыт 1939 сыл ыам ыйын 19 күнүгэр элбэх ѳолоох колхуостаах дьиз кэргэннэ – Феврония Павловна Василий Михайлович Филипповтарга саамай кыра ѳонон күн сириг көрбүтэ. Оѳо сааһа сут-кураан, сэрии сылларыгар ааспыта. Төрөппүттэрэ сэрии сылларыгар хас да сыл субуруччу Уус Маайа оройуонун Нуотара учаастагар колхуос сүөһүтүн көрөн-истэн кыстаталлара.

Аѳабыт Чакыр начаалынай, Хайахсыт сэттэ, Дирин орто оскуолаларыгар үөрэнэн орто үөрэби бүтэрбитэ. Оскуола кэнниттэн колхуоска үлэли сырыттабына, Чурапчы оскуолатыгар биир сыллаах педагогическай кылаас аһыллан, онно үөрэнэн, учуутал идэтин баһылаабыта. Кэлин Саха судаарыстыбаннай университетыгар нуучча салаатыгар кэтэхтэн үөрэммитэ, ситэтэ суох үрдүк үөрэхтээх. Амма оройуонун Соморсон аѳыс кылаастаах оскуолатыгар учууталлыыр үлэтин сабалаабыта. Онтон бэйэтин төрөөбүт нэһилиэгэр кэлэн саха тылын, устуоруйа учууталынан үлэлээбитэ.

Нэһилиэк устуоруйатын интэриэһиргиир, үчүгэйдик билэр буолан, нэһилиэк салалтата Эрилик Эристиин литэрэтиринэй-мемориальнай мусойугар дириэктэринэн үлэбэ ылбыта.

Суруйааччылары, салайааччылары, үгүс дэлэгээссийэлэри көрсөн, улуу суруйааччыбыт Эрилик Эристиин, колхуоспут, нэһилиэкпит туһунан кэрэхсэбиллээхтик кэпсиирэ.

Төрөөбүт нэһилиэгин устуоруйатын диригник хасыһан үөрэппитэ. «Саһа олох» хаһыакка нэһилиэк, солхуос – колхуос, оройуон бастын үлэһиттэрин туһунан суруйан үйэтигэр. Суруналыстыкаба дьоѳурун бэлиэтиг көрөн, мэкээлээн, РФ Суруналыстарын сойууһун чилиэнинэн ылыллыбыта, айар-суруйар үлэтигэр үрдүк эппиэтинэһин үөскэппитэ. «Эрилик Эристиин туһунан ахтыылар», «Чакыр уруккута уонна билиннитэ», «Чакыр орто оскуолатын 70 сыла», «Өтөѳө Силип удьуордара» диэн кинигэлэри суруйан хаалларда.

1969 сыллаахха Хоптоѳоттон төрүттээх Агаѳья Афанасьевна Поисеевалыын ыал буолан, 3 кыыс ѳоломмуттара. Төрөппүттэрбит биһиги кыра эрдэхпититтэн кинигэни умсугуйан аѳарга үөрэппиттэрэ. Дьизэбитигэр баай ис хоһоонноох библиэтиэкэлээхпит, билиибитин байытар.

Биһиги Дьокуускайга устудьуоннуур сылларбытыгар, дьыл хайа баѳарар кэмигэр аһын – үөлүн сүгэн кэлэн үөрдэр буолара. Бары үрдүк үөрэхтэнэн, сөбүлүүр үлэлэнэн, дьизэлэнэн олохпутун булбулутугар аѳалы олунун үөрэрэ. Онон аѳабыт барахсан олоххо кэлбит аналын чиэстээхтик толорон барда дии саныыбыт.

Саамай кэрэхсэбиллээѳэ – Чакыр нэһилиэгин биир саамай улахан аѳа ууһун – Өтөѳө Силип Филипповтар удьуордарын кэпсиир төрүчү – кинигэтин таһаарда. Бу кинигэттэн билигин көлүөнэ, кэлэр көлүөнэ ыччаттар төрдүбүт – ууспут туһунан үгүһү биллибит, билизхпит турдаба... Суруналыыс киһиэхэ «Суруллубут – суоруллубат» диэн бэргэн этии олус тоѳоостоох.

Күндү кэргэним, аѳабыт, эһэбит, убайбыт, таайбыт Николай Васильевич туһунан үтүө өйдөбүл биһиги сүрэхпитигэр куруук тыыннаах буолуоѳа.

Кэргэнэ, кыргыттара, күтүөтэ, сиэннэрэ, аймахтара.

Мугудай нэһилиэгин олохтоѳо

МИХАЙЛОВ

Вячеслав Октябринович

олохтон туораабытынан, аѳатыгар Михаил Афанасьевичка, кэргэнигэр, ѳолоругар, биригэр төрөөбүттэригэр дириг кутурѳаммытын тиздэбит.

Муусука эйгэтигэр араас сылларга алтыспыт доѳотторо.

Ытыктыыр киһибит, чугас ыалбыт, үлэ бэтэрээнэ, өр сылларга интернээт-оскуола остолубуйугар салайааччынан үлэлээбит тапталаах ийэлэрэ, эбэлэрэ, эдьийдэрэ

БЕЛЯЕВА Валентина Васильевна

уһун, ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, кыһыгар Светаба, чугас аймахтарыгар дириг кутурѳаммытын тиздэбит.

Ыкса Ыаллара Осиповтар, И.Е. Попова, Давыдовтар, Калачевтар, А.П. Макарова, Михайловтар.

Кутурѳаннарын тиздэллэр:

- Күндү дьүөгэлэрэ Беляева Валентина Васильевна ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, кыһыгар Светаба, сиэнигэр, аѳатыгар, биригэр төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар промкэмбинээккэ биригэр үлэлээбит дьүөгэлэрэ Мотрена Местникова, Мария Монастырева, Анна Соловьева, Валентина Маркова.

Ген. дириэктэр - **Н.М. СТРУЧКОВА**.
Кылаабынай эрдээктэр - **Л.В. ГОРОХОВА**.
Кылаабынай эрдээктэри солбуйааччы - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ**.
Тыа хаһаайыстыбата, экзнимикс отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ**.
Эппиэтиир сэкирэтээр, сурук отдела - **А.Н. ЗАХАРОВА**.
Кэрэспэдиэтигэр - **С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ, М.В. ПЕТРОВА**.
Танааччы - **Л.К. ПОПОВА**.
Бэчээттээчи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ**.

Тэрийэн таһаарааччылар: СӨ
Бырабытталыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин
«Сахабэчээт» Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтин «Саһа олох» хаһыат эрдээксийэтэ.
677000, Дьокуускай к., Орджоникидзе ул. 31, 124
каб. тел/факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabecheat@mail.ru.
Российскай Федерация Россия Федерация
СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр
регистрацияламмыт нүөмэрэ – **ПН №ТУ14-00559**.

Эрдээксийэ аадырыһа:
678670, Чурапчы сэл.,
Карл Маркс ул., 26 «а».
Төлөпүөннэригэр: эрдээктэр
– 41-332, отделлар – 41-265, 41-358.
E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru, instagram: @sanaoloh

Бэчээккэ сакаас: № 26 (11779)

Кээмэй: 1,5 бэч. лист

Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар сүрхүр эһилэр сана редакция
позициятыгар мэдүбү сөп түбэһэр
буолбатах. Суруука ыйыллар чакчылар
кырдыгытасхтарыгар этигитиһи ааптар
түс бэчээтэ сүгэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиинэ: 16 ч 00 м. "Сахабэчээт" автономнай тэрилтэтин "Саһа олох" хаһыат эрдээксийэтигэр 12.04.2021 с. ѳсетка бэчээттэннэ.
Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс ул., 26 «а». Индекс: ПИ964. Хаһыат надизлэѳа иккитэ: оптуорунньука уонна бээтинсэѳа тахсар.